

Skład tekstu – DTP

1. Wiadomości wstępne

Terminem DTP (skrót od angielskiego określenia DeskTop Publishing) określa się całokształt działań przygotowania materiałów (tekstu, grafik, formularzy), które następnie mają zostać bądź to wydrukowane w tradycyjny sposób bądź opublikowane cyfrowo (np. jako elektroniczna książka bądź PDF).

Proces ten rozpoczyna się od napisania tekstu oraz zebrania materiałów graficznych (np. zdjęć lub np. map, przeskanowanych obrazów itp.). Później następuje korekta materiału – zły/niepotrzebny tekst zostaje odrzucony, literówki zostają poprawione, składnia zdań dopasowana. Kolejnym etapem jest ułożenie wszystkich elementów w taki sposób, w jaki ma wyglądać nasz dokument. Ostatecznie tak przygotowany dokument zapisuje się w formacie drukarskim (PostScript, ewentualnie PDF). Należy pamiętać, że do składu publikacji należy również projekt niezadrukowanej przestrzeni np. etykiet na słoiki, zagospodarowanie podłoża (nie wszystkie dokumenty muszą mieć prostokątny/kwadratowy wygląd) czy też przygotowanie specjalnego podłoża (przykładowo nadruk na folii, na plastiku, na kolorowym papierze).

Na chwilę obecną zaczynają zacierać się granice pomiędzy profesjonalnymi programami DTP, a programami biurowymi, takimi jak Microsoft Word czy OpenOffice Writer. Należy pamiętać, że pierwsze wersje programów biurowych nie pozwalały na zmianę rozmiarów strony, na kolorowanie ich, zmianę układu druku czy też dodawanie obrazów, tekstów artystycznych, efektów graficznych itp. Programy te ewaluowały jednak na tyle, że dzisiaj, dla mniej wymagających użytkowników, mogą stanowić zastępstwo profesjonalnego oprogramowania. Trzeba mieć jednak na uwadze, że programy te nadal nie dościgają wielu funkcji profesjonalnych programów – nie zawsze ustawiają poprawnie poszczególnych elementów, zmiana jednego elementu powoduje problemy wyświetlania kolejnych elementów (trzeba poprawiać ręcznie), nadal dodawanie wzorów, tabel czy też niektórych grafik jest co najmniej uciążliwe.

INFORMACJA: Niektórzy mianem oprogramowania DTP nazywają każde oprogramowanie dające możliwość edytowania wizualnego dokumentu (WYSIWYG – po polsku co widzisz to masz) lub opisowego (WYSIWYM – po polsku co masz na myśli to widzisz). Należy pamiętać, że ostatnimi czasy tworzenie stron internetowych stało się nad wyraz proste i intuicyjne. Szablon strony (skład) można wykonać właśnie poprzez narzędzia WYSIWYG. Można więc rzec, że pojęcie DTP rozszerza swoje znaczenie na następne działy oprogramowania tym samym zatracając swoje pierwotne znaczenie.

2. PostScript

PostScript jest jednym ze standardów poligraficznych. Należy do grupy języków opisu strony. Pozwala na dokładny „opis” dokumentu do druku – wielkości czcionek, ich wyglądu, koloru, umiejscowienia poszczególnych elementów względem siebie, powiększenia niektórych elementów względem ich oryginalnej wielkości (grafiki są przechowywane w formacie EPS – wektorowa grafika na potrzeby DTP). Dokument jest czytelny niezależnie od używanego urządzenia, systemu operacyjnego czy oprogramowania tworzącego go. Technicznie rzecz biorąc PostScript to standardowy język programowania – pozwala na tworzenie procedur, zawieranie dokumentu w innym dokumencie, fragmentów dokumentu itp.

Obecnie prócz plików PostScript (ps) wykorzystuje się, w tym samym celu, pliki PDF (Portable Document Format). Należy jednak pamiętać, że z pliku PDF nie utworzy się pliku PS (z pliku PS jak najbardziej można utworzyć plik PDF). Poza tym drukarka musi najczęściej „tłumaczyć” zawartość pliku PDF do PS poprzez np. kolejkę ps (zwaną też RAW/LPR; interpreter wbudowany w drukarkę). System Windows posiada także możliwość drukowania poprzez kolejkę EMF (Enhanced MetaFile), która jest niezależna od drukarki i (jak twierdzi Microsoft) szybsza.

Niestety sporo drukarek może mieć z nią problem – wtedy zaleca się użycie domyślnej kolejki (PS/RAW).

Dodatkowym zyskiem używania formatu PostScript jest możliwość ręcznej edycji pliku przed wydrukiem (bez dodatkowego oprogramowania). Niestety ta opcja jest zarezerwowana jedynie dla osób obeznanych ze standardem.

3. TeX/LaTeX

TeX stanowi w pełni samodzielny, rozbudowany system składu drukarskiego. Dokumenty w nim formatowane są wedle specjalnego języka. Następnie przygotowany dokument musi zostać skompilowany by mógł zostać użyty przez urządzenia drukujące. Najczęściej formatem wyjściowym jest binarny plik DVI (DeVice Independent), który można odczytać tylko poprzez odpowiednie oprogramowanie (w przeciwieństwie do samego pliku tex, który jest zwykłym plikiem tekstowym).

Bezdiskusyjnym atutem Tex jest jego „zautomatyzowanie” - tabelle, wklejanie obrazów, formatowanie tekstu, dodawanie stron tytułowych czy spisów treści wykonuje się poprzez odpowiednie komendy (instrukcje). Instrukcje te mogą być powielane na kolejne grafiki czy tabelle. O ile na początku takie rozwiązanie może wydawać się nieintuicyjne dla nowych użytkowników to staje się ono bardzo proste po dłuższej współpracy z tym językiem.

Dokument nie musi składać się z jednego pliku. Mało z tego – zalecane jest by większe książki czy plakaty były dzielone na mniejsze pliki, które z kolei zostaną dodane w odpowiednie miejsca w końcowym dokumencie. W ten sposób skład staje się łatwiejszy w zarządzaniu, a dokument może być bez większych problemów korygowany/poprawiany przez kilka osób w żaden sposób ze sobą nie kolidujących.

TeX potrafi, prócz plików DVI, składać tekst także do formatu PostScript oraz PDF. Grafiki powinny być zapisywane w wektorowym formacie EPS. Jednak TeX (a w zasadzie LaTeX) posiada wiele rozszerzeń, w tym pozwalające na dodawanie grafiki rastrowych, w formacie jpg, png czy bmp; kompilator dokumentów sam dokona potrzebnej konwersji grafiki i dołączy jej wektorową postać. Dokładnie tak – TeX/LaTeX potrafi zamienić grafikę rastrową w wektorową celem późniejszego jej powiększania/pomniejszania; grafika skalowana przez kompilator jest przetwarzana przez specjalny algorytm, dzięki czemu wygląda znacznie lepiej niż przy użyciu standardowego powiększenia obrazu dostępnego np. w przeglądarkach zdjęć.

Inną ciekawą właściwością jest możliwość wykorzystywania bibliotek – klas. Klasy pozwalają na dodanie do naszych dokumentów zdefiniowanych przez inne osoby wielkości kartek, marginesów, oznaczeń stron (numeracja) itp. Dzięki temu my, jako twórcy dokumentu, wpisujemy tylko tekst i dodajemy do niego pożądane elementy, a np. wydawca dostarcza nam gotowy szablon składu, dzięki czemu nie musimy przejmować się nawet takim czymś jak krój czcionki w rozdziałach, podrozdziałach, spisie treści czy innymi problemami, z jakimi zmagalibyśmy się w innych edytorach tekstu.

4. Scribus

Scribus jest kompletnym programem do składu drukarskiego. Jego funkcjonalność stoi na podobnym poziomie co np. Adobe Indesign jednak w przeciwieństwie do produktu komercyjnego jest zupełnie darmowy – wydany na licencji GNU/GPL. Oznacza to, że bez żadnych opłat można wykorzystywać go do tworzenia wizytówek, broszur reklamowych, gazet, formularzy, gazet czy książek – w tym do komercyjnych projektów.

Niewątpliwą zaletą jest możliwość automatyzowania składu tekstu poprzez dodawanie skryptów zarówno w języku Python jak i JavaScript. Z kolei zapis pracy do popularnego formatu PDF pozwala na przenoszenie utworzonej pracy pomiędzy systemami/drukarniami celem dokonania odpowiedniego wydruku/udostępnienia swojej pracy innym osobom.

Do programu istnieje już bardzo dobra dokumentacja – zarówno w formie samouczka, jak i

opisu poszczególnych opcji programu. Ponieważ jest ona darmowa (jak i sam program) polecam zapoznać się właśnie z nią:

http://wiki.scribus.net/canvas/Pierwsze_kroki_ze_Scribusem

Powyższy odnośnik zawiera bardzo dobry samouczek do programu, idealny wręcz dla początkującego użytkownika. Z kolei opis mniej lub bardziej zaawansowanych funkcji można znaleźć na tej stronie:

<http://wiki.scribus.net/canvas/Category:JTZ>

Znacznie więcej opisów, lecz po angielsku, można znaleźć tutaj:

<http://wiki.scribus.net/canvas/Category:HOWTO>

ŹRÓDŁA:

<https://www.cups.org/documentation.php/doc-1.4/spec-postscript.html>

<http://users.uj.edu.pl/~ufkapano/windows1/druk1.htm>

<http://it-pomoc.pl/komputer/RAW>

<http://pl.wikipedia.org>